

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Іван Назаров

Заступник голови Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

26.01.2026 р.

Поняття академічної доброчесності та його нормативне регулювання в Україні

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р.

Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень (ч. 1 ст. 42).

Перелік суб'єктів, на яких поширюються правила академічної доброчесності, їх обов'язки, форми порушення академічної доброчесності, відповідальність, загальні вимоги до процедури (ст. 42).

Академічна доброчесність як обов'язкова складова якості освітньої діяльності

1. Академічна доброчесність знаходиться серед основних засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності так само як і академічна свобода, прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень, відповідальність і підзвітність суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством тощо (ст. 6 ЗУ «Про освіту»).

2. Складовими системи забезпечення якості освіти в Україні є:

- **внутрішня система забезпечення якості освіти** кожного ЗВО, що обов'язково має включати систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;

- **система зовнішнього забезпечення якості освіти** (Національне агентство та його органи) (ст. 41 ЗУ Про освіту) (КАД НА, Декларація про дотримання ак.д.)

Академічна доброчесність як обов'язкова складова якості освітньої діяльності

3. Заклади вищої освіти зобов'язані ... мати внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти, у тому числі затверджену політику забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності (ст. 32 ЗУ «Про вищу освіту»).

4. До обов'язків науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників віднесено ... дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти (ст. 58 ЗУ Про вищу освіту).

5. Особи, які навчаються у закладах вищої освіти, зобов'язані:

...3) виконувати вимоги освітньої (наукової) програми ..., дотримуючись академічної доброчесності, та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання (ст. 63 ЗУ Про вищу освіту).

Підстави участі Національного агентства у формування простору академічної доброчесності

Законодавством на Національне агентство покладається:

- розгляд скарг та повідомлень про порушення академічної доброчесності у дисертаціях за результатом захисту яких присуджено науковий ступень;
- надається право скасовувати рішення про присудження ступеня доктора філософії у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

У складі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти діє Комітет з питань етики.

Завдання Національного агентства у сфері формування простору академічної добročесності

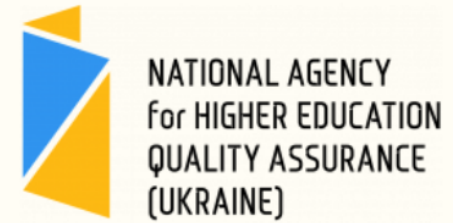
NAQA:

Участь Національного агентства у формуванні принципів та практик дотримання академічної доброчесності на рівні закладів вищої освіти у процесі акредитації освітніх програм

Підкритерій 5.4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політику і процедури дотримання академічної доброчесності, яких послідовно дотримуються всі учасники освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через її імплементацію у культуру якості закладу вищої освіти) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

Підкритерій 10.7. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових (творчих) керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для унеможливлення здійснення наукового (творчого) керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності

Законодавчі ініціативи Національного агентства у сфері забезпечення академічної доброчесності

1. Участь у розробці змін до Закону України «Про вищу освіту».
2. Розробка проекту Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії.
3. Участь у розробці Закону України «Про академічну доброчесність».
4. Запропоновано зміни до Цивільного кодексу (особливості проведення конкурсів у сфері освіти і науки), Кримінального кодексу (створення академічного твору на замовлення), Кодексу законів України про працю (порушення академічної доброчесності - додаткова підстава розірвання трудового договору з ініціативи власника), Закону України «Про рекламу» тощо.
5. Затвердження Порядок розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації від 24 жовтня 2023 р.

Закон України «Про академічну доброчесність» №10392

- Закон проголошує 7 **цінностей** (чесність, довіра, повага, справедливість, відповідальність, стійкість, рішучість) та визначає основні **принципи і правила** академічної доброчесності, механізми її формування та забезпечення, види порушень академічної доброчесності та відповідальності за такі порушення;
- Всі норми Закону здатні ефективно працювати на всіх рівнях освіти з виокремленням ряду норм для урахування специфіки окремих рівнів освіти або видів академічної діяльності;
- Система забезпечення академічної доброчесності – обов’язкова складова внутрішньої системи забезпечення якості освіти будь-якого закладу освіти або наукової установи;
- Узгоджено перелік видів порушень академічної доброчесності, їх поняття та перелік заходів реагування;

Структура Закону України «Про академічну доброчесність»

Розділ I Загальні положення

(із визначенням основних термінів, базових принципів, основних цінностей та переліком суб'єктів забезпечення академічної доброчесності).

Розділ II Основні правила академічної доброчесності

(в педагогічній, викладацькій, науковій, навчальній діяльності, під час оцінювання, в експертній діяльності, при проведенні конкурсів тощо).

Розділ III Забезпечення академічної доброчесності (у закладах освіти, наукових установах, під час зовнішнього оцінювання, у видавничій діяльності та в інших випадках).

Розділ IV Відповідальність за порушення академічної доброчесності (поняття та види порушень академічної доброчесності, принципи та основні правила реагування на порушення академічної доброчесності, чітке визначення змісту порушень тощо).

Розділ V. Основні процедури реагування на порушення на порушення академічної доброчесності (уніфіковані правила та процедури розгляду повідомлень, специфіка розгляду окремих порушень).

Розділ VI. Прикінцеві та перехідні положення.

Нові вимоги до системи забезпечення академічної доброчесності у закладах освіти

- Система забезпечення академічної доброчесності кожного ЗО (наукової установи) ґрунтується на цінностях, принципах і правилах академічної доброчесності та є складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти (ст. 12 Закону).
- **Система забезпечення академічної доброчесності** має включати:
 - **внутрішню політику** формування, забезпечення та популяризації академічної доброчесності;
 - **вимоги** до створення, оприлюднення, виконання та оцінювання академічних творів, навчальних робіт у частині забезпечення академічної доброчесності;
 - **заходи**, спрямовані на формування та утвердження культури академічної доброчесності;
 - **порядок** формування уповноважених органів, їх функції та

Нові вимоги до системи забезпечення академічної доброчесності у закладах освіти

- Політики, заходи та процедури забезпечення АД у частині, що стосується здобувачів, погоджуються вищим органом самоврядування здобувачів закладу, а для закладів ВО – також Науковим товариством студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених.
- Оприлюднення на веб-сайтах ЗО (наукових установ) внутрішніх актів, що визначають політику, заходи та процедури забезпечення академічної доброчесності.
- Керівники закладів освіти (наукових установ) зобов'язані забезпечувати функціонування системи академічної доброчесності.
- Система забезпечення академічної доброчесності у ЗО формується та вдосконалюється з урахуванням висновків і рекомендацій, що надаються під час та за результатами **акредитації ОП, інституційного аудиту, історичної акредитації, асоціаційної акредитації, асоціаційної акредитації**

Діюча модель забезпечення академічної доброчесності в ХДУ

Наявні внутрішні акти та органи з питань академічної доброчесності.

1. Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ХДУ від 06.04.2021 р.
2. Положення про Комісію з питань академічної доброчесності ХДУ від 06.04.2021 р.
3. Положення про групу сприяння академічної доброчесності ХДУ від 04.04.2021 р.
4. Порядок запобігання академічному плагіату в навчальних і наукових роботах здобувачів вищої освіти Херсонського державного університету від 30.04.2025 р.

Потенційна модель системи забезпечення академічної доброчесності для ХДУ

Перелік потенційних актів та відповідальних органів:

- 1). **Положення про академічну доброчесність** учасників освітнього процесу – оновити терміни та їх визначення, порушення та відповідальність лише з переліку Закону та ін.
- 2). **Вимоги** до створення, оприлюднення, виконання та оцінювання академічних творів, навчальних робіт у частині забезпечення академічної доброчесності (*замість наявного Порядку запобігання академічному плагіату в навчальних і наукових роботах здобувачів вищої освіти*).
- 3). **Положення про Комісію з питань академічної доброчесності** (або уповноважений орган з іншою назвою) з чіткою процедурою формування складу, можливістю введення зовнішніх представників, порядком звернення, розгляду питань, прийняття рішень та їх оскарження.
- 4). **Положення Про визнання та дотримання культури академічної доброчесності** (як окремий документ, або об'єднати з Положенням про академічну доброчесність)

Види порушень академічної доброчесності за Законом «Про академічну доброчесність»

- 1) відчуження авторства;
- 2) академічний плагіат;
- 3) приписування авторства;
- 4) самоплагіат;
- 5) фабрикація;
- 6) фальсифікація;
- 7) недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом
- 8) недоброчесне оцінювання результатів навчання;
- 9) несамотійне виконання завдання;
- 10) недозволена допомога;
- 11) академічний саботаж;
- 12) схиляння до порушення академічної доброчесності;
- 13) інституційні порушення академічної доброчесності.

Заходами реагування на порушення академічної доброчесності є:

- 1) виховні заходи;
- 2) притягнення до академічної та/або дисциплінарної відповідальності;
- 3) реагування на порушення академічної доброчесності при проведенні конкурсів;
- 4) інституційні заходи реагування.

Інституційні порушення академічної доброчесності та заходи реагування на них

- 1) надання, поширення ЗО (науковою установою), науковим видавництвом недостовірної інформації щодо власної академічної діяльності;
- 2) бездіяльність щодо розбудови системи та/або механізмів чи правил забезпечення академічної доброчесності;
- 3) безпідставне залишення без розгляду повідомлення про порушення академічної доброчесності;
- 4) невжиття заходів, спрямованих на виявлення порушень академічної доброчесності;
- 5) невжиття заходів реагування на встановлені факти порушення академічної доброчесності.

Заходами реагування є:

- позбавлення права утворювати спеціалізовані вчені ради та присуджувати наукові;
- відмова в акредитації ОП;
- скасування рішення про акредитацію ОП;
- відмова в інституційній акредитації;
- зниження оцінки за результатами державної атестації наукової установи, ЗО;
- виключення наукової установи, ЗВО з Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави;
- притягнення до дисциплінарної відповідальності керівника ЗО (наукової установи);
- виключення наукового видання з переліку наукових фахових видань України.

NATIONAL AGENCY
for HIGHER EDUCATION
QUALITY ASSURANCE
(UKRAINE)

Дякую за
увагу!